

# Digitale navn i slektsforskning

Kristen Rekdal

## Allmenn problemstilling

Jeg begynte for på slutten av 1990-tallet å registrere slektsinformasjon på data. Det første fundamentale problemet jeg støtte på, var skrivemåten for navn. Det forvirrer leserne når navnereglerne ikke er konsistente, og rent estetisk ser det ikke bra ut. *Men det aller viktigste er at det må være lett å se når en og samme person omtales flere steder eller når ett og samme navn brukes om ulike personer.*

Så lenge slektstreet er lite, dvs. mindre enn et par hundre navn, er ikke dette noe stort problem. Men når en begynner å få flere tusen navn, da er det viktig med systematikk for å kunne holde oversikt.

Det første og enkle problemet er kvinner som skifter navn ved giftermål. Verre er at inntil for omlag hundre år sia, var det ingen stabile regler for skriving av navn. Folk skrev etter lydskrift, som varierte med lokal uttale og individuelt skjønn. Og prestene skrev et slags dansk. Vi fikk vår første navnelov i 1923. Den er revidert flere ganger og er etter hvert blitt svært liberal mht. navneskifte. Videre har vi skrivemåten for utenlandske navn. Det er spesielt aktuelt i dag med et økende antall innvandrere fra land med andre skriftsystemer enn vårt latinske. Til og med overfor våre naboland kan det være et problem, jfr. svensk og tysk ä og ö.

Alt dette gjør at en og samme person vil eksistere under flere ulike navn med ulike skrivemåter i løpet av livet og ofte samtidig, avhengig av kilde.

Jeg har lest flere bøker og artikler om slektsforskning uten å finne noen som diskuterer dette problemet og foreslår løsninger. Jeg ser at slektsforskere og bygdebokforfattere forsøker å løse problemet ved ulike former for normalisering for å tilordne en person *ett* navn. F.eks. kan navnet skrives som i kirkeboka, det kan legges opp til lokal uttale/dialekt, eller normaliseres til dagens nynorsk eller bokmål.

Så lenge teksten bare skal leses av mennesker, er det ikke så kritisk. En menneskelig leser vil normalt kunne tolke ulike skriveformer til samme person. I vår nye digitale verden, derimot, fungerer det ikke. En av de viktigste fordelene vi vil oppnå med digital tekst, er å gjøre teksten maskinelt søkbar. *Da må det være mulig å søke på alle ulike skrivemåter og finne rett person.* Eneste fullverdige løsning er å registrere alle relevante navnevarianter for en person.

Det omvendte problemet oppstår ved navnesammenfall, flere personer har samme navn. Når f.eks. fem personer i en familie alle heter Ola med samme etternavn og patronymikon, blir det problemer. Da må vi kunne legge til mer informasjon for å gjøre navnet entydig.

## Slektsregistrering i Embla

En av de viktigste grunnene til at jeg har valgt Embla, er den store fleksibiliteten for registrering av navn. Fornavn, mellomnavn, patronymikon og etternavn er separate felt. I tillegg er det mulighet for å legge til prefiks og suffiks.

Videre kan en person tilordnes et ubegrenset antall navnevarianter. Alle navnevariantene kan søkes på.

## Rapportgenerering

Men slik fleksibilitet gir også opphav til nye behov. F.eks ved generering av rapporter må en kunne velge hvilken navnevariant som skal brukes. I dagens Embla er det ikke mulig uten å endre primærnavnet, evt. visningen av primærnavnet, da det alltid er primærnavnet som inngår i en rapport.

## Forslag til navneregler

Det blir fort nødvendig med visse kjøreregler for å utnytte den store fleksibiliteten i Embla på en strukturert måte, slik at kaos unngås. Dette er et tema som hoppes lett over. Jeg har etter en del prøving og feiling kommet fram til følgende regler:

1. En person registreres med et *primærnavn*. Primærnavnet skal være unikt i databasen og må ligge fast. For navn nyere enn 1923 kan ofte det offisielle fulle fødsels- eller døpenavn brukes som primærnavn direkte. For eldre navn kan det være nødvendig å velge eller konstruere et passende navn.

Giftet kvinner som skifter etternavn, får både sitt eget og mannens etternavn som primært etternavn.

2. Om nødvendig gjøres navnet entydig vha. patronymikon, suffiks eller prefiks.

Om det er valg mellom to, brukes suffiks 'd.e.' hhv. 'd.y.' eller 'sr.'/'jr.'. Er det flere, brukes romertall, evt. arabiske tall dersom antallet er stort, f.eks. større enn ti-femten.

3. Legg til alle navnevariantene personen er kjent under. F.eks. navneendring ved ekteskap, ulike skrivemåter eller kallenavn.